

Tüm Yönleriyle Hz. Peygamber ve Ahlakı Sempozyumu, 16-17 Kasım 2018, Kocaeli

All Aspects of Hz. The Prophet and Ethics Symposium, 16-17 November 2018, Kocaeli

Değerlendiren / Reviewed by:

Merve BOŞNAK* & Haticetül Kübra ÇETİNALP**

Açılış Konuşmaları

16-17 Kasım 2018’de Kocaeli’nin İzmit ilçesinde Necati Gençoğlu Kültür Merkezi’nde düzenlenen sempozyum Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencisi olan İshak Özgür Pak’ın Ahzâb Suresi 40-48. ayetleri kapsayan Kur’ân tilaveti ile başladı. Açılış konuşmalarını sempozyum tertip heyetinde bulunan ve sempozyumun sponsorluğunu üstlenen isimler yaptı. Ensar Vakfı Kocaeli şube başkanı Musa Taşçı ilk konuşmayı yaptıktan sonra, ikinci konuşmacı olarak konuşan Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanı Prof. Dr. Abdullah Kahraman, Hz. Peygamber (sav) ve ahlakı üzerine böyle bir program tertiplemekten duyduğu bahtiyarlığı ifade etti. Sempozyum için seçilen tarihin Diyanet İşleri Başkanlığınca Mevlid-i Nebi haftasının arefesinde olmasının özel bir anlamı olduğuna değinen Kahraman, günümüz insanların Hz. Peygamber (sav)’in ahlakına her zamankinden daha çok muhtaç olduğunu vurguladı. Bu ihtiyacı “insanın ahlak merkezli bir varlık olması” ile ilişkilendirerek, Hz. Peygamber (sav)’in kendi asrında yaptığı güzel ahlaki dönüşümün örnek alınıp çağımızda uygulanması gerektiğinin altını çizdi.

Kocaeli İl Müftüsü Yusuf Doğan selamlama konuşmalarını gerçekleştirdikten sonra, kâinatın yaratıldığından beri kimsenin Hz. Peygamber (sav) kadar sevilmediğini ve kimsenin sözlerinin onunkiler kadar çok söylenmediğini ifade ederek, Hz. Peygamber (sav)’i selamladı. Konuşmasına Hz. Peygamber (sav)’in “üsve-i hasene” olması yönünden bahsederek devam eden Doğan, Mevlid-i Nebi haftasının bu yılki konusunun “Hz. Peygamber ve Gençlik olduğunu” ifade ederek, her yaş grubundan insanların olduğu gibi gençlerin de en güzel örneğinin yine Hz. Peygamber (sav) olacağını ekledi.

* Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Bölümü merve.bosnak@kocaeli.edu.tr

** Arş. Gör. Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü haticet.cetinalp@kocaeli.edu.tr

İzmit Belediye Başkanı Dr. Nevzat Doğan adına sözü alan Başkan Yardımcısı Güray Oruç, Hz. Peygamber (sav)’in hayatından verilen örneklerle dünyaya vermek istediği mesajın anlatılabilmesinin mümkün olduğuna değindi. Bir belediyece olduğunu ifade ederek çevre kirliliği sorunlarına değindi ve Hz. Peygamber (sav)’in ahlakının güzel bir şehir yapılanmasını sağlayabileceğini vurguladı.

Son açılış konuşmasını yapmak üzere sözü alan Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sadettin Hülagü, Aziz Mahmud Hüdayi’nin “*Kudûmün rahmet ü zevk ü safâdır yâ Resûlallah/ Zuhûrun derd-i uşşâka devâdır yâ Resûlallah*” beyti ile başladığı konuşmasında Hz. Peygamber (sav)’in ahlaki tutumlarından örnekler vererek günümüz Müslümanlarının tutumlarıyla mukayese etti ve O’nun mesajının evrensel oluşuna dikkat çekti. Ayrıca “peygamber” telakkimizdeki yanlışlara değinerek bu yanlışları düşünmenin gerekliliğini vurguladı. Devamında Hz. Peygamber (sav) sevgisinin önemine değinerek, bu sevgiyle Allah’ın rahmetine nail olup mevcut sorunlarımızı çözebileceğimizi ekledi. Bu sevgi ve edebî mirasımızda ne kadar büyük bir yer tuttuğunu, seçtiği çeşitli beyitler ve diğer örneklerle anlattı.

Açılış Konferansı

Açılış konferansı konuşmasını Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nden Prof. Dr. Ünal Kılıç *Hz. Peygamber’in Tebliğinin Toplum Dönüştürücü Parametreleri* başlığı altında gerçekleştirdi. Konuşmasında genel olarak Hz. Peygamber (sav)’in gerçekleştirdiği ahlaki dönüşümü ele aldı. Bu dönüşümün 23 yıl gibi insanlık tarihi bakımından çok kısa bir süreyi kapsamasına dikkat çekerek söze başlayan Kılıç, devrimlerin ve dönüşümlerin hep sancılı ve kanlı olduğunu ifade ettikten sonra Allah Resulü’nün devriminin gözyaşı dökmeden gerçekleştirildiğinin altını çizdi. Kılıç, konuşmasında Hz. Peygamber (sav)’in ahlaki dönüşümünü en iyi ifade eden örnekler arasında ashab-ı kiramdan gelen bazı rivayetleri zikretti. Bu rivayetlerden ilki Habeşistan’a hicret eden Hz. Cafer (ra)’in Habeşistan Necaşi’sinin huzurundaki konuşması olan “Aramızdan Muhammed (sav) peygamber olarak gönderilmeden önce biz insanlık nedir bilmiyorduk. Ancak içimizden birini Allah peygamber olarak gönderdikten sonra insana değer vermeye başladık, gözyaşı akıtmayı bıraktık” mealindeki rivayettir. Diğer rivayete göre ise Mescid-i Nebevî’ye bevleden bir bedeviye ashab-ı kiramın linç etmeye kalkması üzerine Hz. Peygamber onlara mani olarak “Üzerine su dökün” buyurduktan sonra, bedeviye yaptığının yanlış olduğunu gerekçeleriyle açıklayarak anlatmıştır. Bu rivayetten hareketle bencil bir toplumu diğerkâmlık sahibi bir topluma çevirdiğini ifade etti.

Hiz. Peygamber'in dâhilik vasfını da konuşmasında ele alan Kılıç, mühim bir gerçeğin altını çizip; insanların genel olarak belli bir konuda deha sahibi olduğunu, fakat Hiz. Peygamber (sav)'in, aile babalığında, devlet başkanlığında, dostlukta ve hatta düşman olarak bile bir dâhi olduğunu vurguladı. Bu önemli tespitin yanı sıra "başkasının kutsalına dil uzatmaması, hiç kimseyi zorla Müslüman yapmak için savaşmaması, haram olmadığı müddetçe kolay olanı seçmesi, itaate alışık olmayan bir toplumu mescide toplayarak merkezi otoriteyi sağlaması, şehirlere vali tayin ederken kendi içlerinden vali tayin etmesi, suçun şahsılığı prensibini getirmesi, insanların kötü yönde kullandığı kabiliyetleri güzel yönere sevk ederek avantaja çevirmesi" gibi Hiz. Peygamber'in politik dehasını ve bu dehasındaki güzel ahlaki örnekleriyle birlikte anlattı. Son olarak Hiz. Peygamber (sav)'in medeniyeti sahabeye bizzat kendisinin, onları rahle-i tedrisatından geçirmek suretiyle öğrettiğinin altını çizen Kılıç, konuşmasını yine çok mühim bir konu olan; Hiz. Peygamber (sav)'in herkesin örnek alabileceği ve yaşayabileceği tarzda bir dönüşüm ortaya koyduğu hususuna değindi.

Birinci Oturum: Ahlak, Vahiy ve Nübüvvet

İlk oturumun başkanlığını Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Abdullah Kahraman gerçekleştirdi. *Hiz. Peygamberin Sünnetinde Genel Hukuk Prensipleri* başlıklı tebliğini sunan Abdullah Kahraman konuşmasında genel olarak Hiz. Peygamber (sav)'i bir hukuk adamı olarak ele aldı. Hukukla risaletin benzer yönlerinin bulunduğu dikkat çektikten sonra denge ve adaletin şeriatteki önemine ve Hiz. Peygamber (sav)'in nebevi bir görev olarak hukukla ilgili terimleri yeniden düzenlemesine değindi. Hiz. Peygamber (sav)'in sunduğu hukuk ahlakını sadece ferdi bir düzlemde anlatmakla kalmayıp toplumsal boyuttaki değerini de ele aldı. Buna örnek olarak "Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et" rivayetini ve Allah Resülü'nün bu rivayetin içindeki açıklamasının önemini vurguladı. Peygamberin rahmet yönünün hukukla daha iyi anlaşılacağını ifade etti.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Doç. Dr. İbrahim Çetintaş İslam Ahlak Felsefesinin Kaynağı Olarak Nebevî Ahlak başlıklı tebliğinde ilk olarak İslam filozoflarının felsefeyi ameli hikmet-nazari hikmet şeklinde iki ana başlık altında incelemesine değindi ve bu incelemeye göre İslam filozoflarının, ameli hikmeti İslam Ahlak Felsefesi ile bağdaştırdıklarını ekledi. Ameli hikmet düşüncesini besleyen en büyük kaynağın da Hiz. Peygamber (sav)'in ahlaki olduğunu söyleyen Çetintaş, bu ahlakın aslında Allah'ın ahlaki olduğunu ve Allah rızasına uymanın ve O'nu görüyormuş gibi yaşamının en güzel örneğinin de yine bu ahlak olduğunu ifade etti. Bu yüzden pratik ahlakta Hiz. Peygamber (sav)'in izinden gitmenin önemini ne denli büyük olduğunu

altını çizdi. Tebliğinde genel olarak bu hususlara değinen Çetintaş, günümüz insanların motivasyonunun Allah rızasından ziyade birtakım menfaatler olduğu hususunu da hatırlattı. Devamında ahlak konusunda nazariyat kısmında bu kadar iyi olduğumuz halde, pratik ahlaka gelince içinde bulunduğumuz durumun sorgulanması gerektiğini ifade etti. Tebliğinde değindiği en önemli noktalardan biri de “filozoflara göre Hz. Peygamber (sav)’in ahlakının Allah-u Teâlâ’nı hayrı mahzının bir tecellisi olarak görülmesi” şeklindeki ifadesi oldu.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Fatih Tok *Vahiy- Ahlak İlişkisi* başlıklı tebliğini sundu. Sunumunda dinin mahiyetinin nasıl algılandığına dair bir eleştiri yönelterek; dini sadece iman ve ibadetten ibaret görmenin büyük bir eksikliğe yol açtığını ve dinin mahiyetinin tam olarak kavranması için bu ikisinin yanında ahlakın da tamamlayıcı bir unsur olarak görülmesi gerektiğini ifade etti. İsra Suresi 9. ayeti delil göstererek, vahyin amacının insanları en doğruya ulaştırmak olduğunu söyledikten sonra Hz. Peygamber (sav)’in “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim” hadîs-i şerifini, insanları en doğruya ulaştıracak olan İslam dininin saç ayaklarından birinin ahlak olduğuna delil olarak gösterdi. Burada Duha Suresi örneğinden yola çıkan Tok, Hz. Peygamber’in hidayetinin vahiy ile tamamlandığına değindi ve Hz. Peygamber’in ahlakının Kur’ân olduğu rivayetinin ahlak-vahiy bütünlüğünün delili olduğunu ifade etti. Devamında Kur’ân’daki ahlak problemlerinden birkaç örnek vererek, Allah’a karşı ahlaklı olmanın ancak tevhit, şükür, ihsan, zikir, imar ve israftan kaçmak gibi hususlar ile mümkün olduğunu belirtti. Vahiy ile ahlakın nasıl bir ilişki içinde olduğu konusunda güzel bir çıkarım yaparak her şeyden önce vahyin bize ahlakı inşa etmemizi emrettiğini ifade etti.

İkinci Oturum: Hz. Peygamber’in Ahlakının Kur’anî Temelleri

Prof. Dr. Ünal Kılıç’ın başkanlığında yürütülen ikinci oturum Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dr. Öğretim Üyesi Kadir Gömbeyaz’ın *O’nun ahlakı Kur’an’da: Kur’an’da Ahlak’ın Konumu ve Hususiyetleri Üzerine Değerlendirmeler* başlıklı tebliği ile başladı. Bu sunum kendisinin de ifade ettiği üzere, sempozyumun konusuna temel teşkil eden bir sunum oldu. Kur’an-ı Kerîm’de Allah’ın ahlaki bir model olarak görüldüğünü ve bu noktada esma-i hüsnânın insanlara örnek olabileceğini söyleyen Gömbeyaz, Allah’ın ahlaki ilkelerinin; adalet, in’âm, hidayet ve rahmet olduğunu da ekleyerek insanların bu ahlaka vermesi gereken cevabın; iman, ihlas, sabır, şükür ve tevekkül olması gerektiğini ifade etti. Kur’an-ı Kerîm’in insanların birbiri arasındaki ilişkileri düzenlemek için geldiğini ve bu sayede fesadın ortadan kaldırılıp salâhın temin edilebileceğini belirtti. Ahlakın Kur’an’daki genel çerçevesinin dini bir boyuta sahip olduğuna dikkat çekerek,

kullardan samimi bir iman ve takva talep edildiğinin altını çizdi. Bu açıdan baktığımızda Kur'ân'ın önerdiği ahlakın kişinin öncelikle iç dünyasına hitap ettiğini ve bu yüzden içselleştirilmesinin öneminin büyük olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nden Dr. Öğretim Üyesi Kasım Kocaman *Kuran Ayetleri Üzerinden Hz. Peygamber'in Ahlak Eğitimi* isimli tebliğinde Hz. Peygamberin bir sınıftaki bir öğretmen gibi düşünülmemesi gerektiğini, Onun hayatın her yerinde öğretmenlik yaptığını ifade etti. Kur'an-ı Kerim'de kıssalarla anlatıma yer verildiğini hatırlatarak Hz. Peygamber (sav)'in de öğretim yönteminde kıssalamaya yer verdiğini hatta bu anlatımın en belirgin örneğinin mağaradaki üç arkadaş örneği olduğunu ekledi. Bu eğitimin genel özelliklerinden bazılarının “Hz. Peygamber (sav)'in eğitimde hem kendisi etkili bir dil kullanıp, hem de farklı kabilelerin şivelerini dahi dikkate alması; ahlak eğitiminde ceza ve mükâfata yer vermesi; karşısındakinin idrak seviyesine uygun olması ve aşamalı bir mahiyette olması” olduğu hususlarını zikretti. Bu eğitimin en önemli özelliğinin ise Hz. Peygamber (sav)'in insanlara ahlakı, bizzat model olarak öğretmesi olduğunu altını çizdi.

Oturumun son konuşmacısı olan Kocaeli İl Müftüsü Yusuf Doğan sunumunda imanın kemalinin bile ahlakın kemaline bağlandığına dikkat çekerek, bütün ayetlerin Hz. Peygamber (sav)'in ahlakını tavsif ettiğini ifade etti. Bu hususun sadece Kur'ân ayetleri bağlamında kalmayarak, Hz. Peygamber (sav)'in bizzat kendi hadis-i şeriflerinde de yer bulduğunu ekledi. Bu minvalde zikredilebilecek en önemli hususun; Kur'ân'da Hz. Peygamber (sav)'in üsve-i hasene olarak gösterilmesi olduğunu belirtti.

Üçüncü Oturum: Hz. Peygamberin Nübüvvet Dönemi Ahlaki Örneği

Bu oturum Kocaeli İl Müftüsü Yusuf Doğan başkanlığında gerçekleştirildi. Bu oturumda ilk tebliğ Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Casim Avcı'nındı. Avcı, *Bir Ahlak Modeli Olarak Hz. Peygamber* başlıklı tebliğinin sunumunda Hz. Aişe'nin “O'nun ahlakı Kur'an'dı.” sözünün kendi tebliğini özetlediğini ifade etti. Devamında ahlakın önemli bir özelliğine dikkat çekerek, güzel ahlak örneği sayılan davranışların kişinin vicdanına yerleşmiş, devamlılık arz eden davranışlar olması gerektiğini vurguladı. Bu görüşüne, ihtiyacı olan bir kimseye bir kere yardım etmenin cömertlik sayılmayacağını örnek gösterdi. Hz. Peygamber (sav)'in ahlakının gerek Allah'a karşı olan kulluk bilincinde olsun ve gerekse diğer insanlar hatta varlıklara muamelesinde olsun mükemmel bir timsal olduğunu yine örnekleriyle açıkladı.

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Adem Apak *Hz. Peygamber'in Şefkat, Merhamet ve Vefa Örneği* serlavhalı tebliğinde kulluğun ibadet ve ritüellerle sınırlı olarak görüldüğünü eleştirdi. Aynı şekilde ahlak denildiğinde yalnızca neden iffetin,

yahut cinslerden tek bir tarafın iffetli olmasının anlaşıldığını sorguladı. Ahlak anlayışının camide olup bitenlere indirgendliğini, hâlbuki ahlakın aslında tevhidi ikame etmek ve Müslüman şahsiyetini geliştirmek olduğunu söyledi. İslam'ın salt bir ibadet dini değil ahlak dini olarak görülmesi gerektiğini vurguladı. Şefkat ve merhamet konularında Allah Resul'ünün hayatından örnekler veren Apak'ın verdiği örnekler arasında en çarpıcı olanlardan birisi Medine'de canlı hayvandan et keserek et tüketildiğini görmesi üzerine "hayvan kesimi sırasında yumuşak davranmayı, hayvanı incitmemeyi buyurarak" bu uygulamayı yasaklaması oldu. Vefa konusundaki en çarpıcı örneklerden biri ise Hudeybiye Musâlahası'nda verdiği söz üzere İslam'ı kabul ettikten sonra Mekke'ye sığınan birini müminlerin ısrarına ve müşriklerin o gence işkence edeceklerini bilmesine rağmen, işkence etmeyeceklerine dair onlardan söz alarak Medine'ye almamasıydı. Bu çarpıcı örnek Hz. Peygamber (sav)'in ahd-e vefasının her halükârda geçerli olduğunun en güzel örneğidir.

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Ali Kaya ise *Hz. Peygamber ve Ahlakî İlkeler* başlıklı tebliğinin sunumunda Hz. Peygamber (sav)'in bi'setten öncesinde de güzel bir ahlakı haiz olduğuna değindi. Bununla birlikte bu güzel ahlakın vahiy terbiyesiyle daha da mükemmelleştiğini ifade etti. Devamında Hz. Peygamber (sav)'in ahlakının genel ilkeleri olan; sabır, şükür, hoşgörü, kanaat ve cömertlik ilkelerini ilk uygulayıcısı olarak insanlara örneklik teşkil etmesi ve bu ilkeleri en güzel biçimde uygulaması bağlamlarında açıkladı.

Dördüncü Oturum: Hz. Peygamberin Ahlakının Algılanması

Dördüncü oturumun başkanlığı Prof. Dr. Abdullah Kahraman tarafından yürütüldü. Bu oturumda ilk olarak *Nebevî Çözümlerde Ahlakî Duyarlılık* başlıklı tebliği ile Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nden Prof. Dr. Abdulkadir Evgin sunumunu gerçekleştirdi. Sunumunda günümüz meseleleri karşısında nebevî nebevî çözümlerin duyarlılık oluşturacak şekilde gün yüzüne çıkarılması gerektiğinden bahsetti.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Şaban Öz İlk Dönem İslâm Siyasî Tarihinde Nebevî Ahlak Modelliği konulu tebliğinin girişinde bu başlığın İslam siyaset ilişkisi demek olduğunu söyledi. Buna göre siyaset İslamiyet'in sağında solunda değil tam ortasındadır Rasulullah (sav) peygamber, olduğu için devlet başkanlığı yapmıştır. Hz. Peygamber siyasetin her safhasında bulunmuştur ki Mekke'de muhalefet, Medine'de iktidar konumundadır. O, hiçbir zaman "Zaman bunu gerektiriyor." cümlesinin arkasına sığınmamıştır. Allah Resul'ünün kendisinin bozduğu hiçbir anlaşma yoktur. Hz. Peygamber'in vefatından sonra ise siyasette nebevî sünnetin çiğnenildiğini ifade eden Öz, Tahkim olayında rüşvet vakasının çıktığını ve Hz. Ömer'den sonra

Allah Resulü'nün şura prensibinden fersah fersah uzaklaşılmasının da nebevî sünnetin çiğnenmesine ilişkin durumlar olduğunu ekledi. Yönetim noktasında yukarıda yer alanlar şahsi çıkarlarını düşünüyorlarsa aşağıdakilerin de aynısını düşünür hale geldiğini ifade etti. Dilimize çokça yerleşen ibarelerden birinin “namazında niyazında insan” tabiri olduğunu hatırlatarak bu ibadetin Allah ile kul arasında olan bir ibadet olduğuna dikkat çekti. Müteahhitlik yapan bir kimsenin dürüst bir müteahhit olup olmadığını veya kişinin sokakta yürürken yerlere tükürüp tükürmeme meselesinin mühim olup dürüstlüğü ve yere tükürmemenin ahlaki ölçü olarak kabul edilmesinin önemli olduğuna değindi.

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Dr. Öğretim Üyesi Abdulkadir Macit *Toplumların Oluşumunda Adalet Merkezli Nebevî Ahlakın Rolü* başlıklı tebliğinin sunumuna öncelikle insanlık tarihine ilişkin döneltirici bilgiler vererek başladı. Aliya İzzet Begoviç'in medeniyetleri üç şekilde tasnif etmesine atıfta bulunan Macit, İslam'ın mistik ve ruhçu Doğu medeniyeti ile maddeci Batı medeniyetinin ortasında yer aldığını ifade etti. Vasatı temsil eden nübüvvetin toplumlar içerisinde icra ettiği fonksiyonlarının izahının ardından Hz. Peygamber (sav)'in başlangıçta ifade edilen insanlığa ait üç çağdan üçüncüsünü başlattığını belirtti. O, diğer peygamberlerin parça parça oluşturduğu vasıfları mecz eden bir nübüvvet bilgisi ile gelmiştir.

Beşinci Oturum: Hz. Peygamber'in Ahlakının Sosyal Hayata Yansımaları

Bu oturumun başkanlığında ise 29 Mayıs Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nden Prof. Dr. Zekeriya Güler yer aldı. Bu oturumun konuşmacılarından Dr. Öğretim Üyesi Feyza Betül Köse *Hicrî Birinci Asır Sosyal Hayatında Nebevî Ahlak Tezahürleri* başlıklı tebliğini sundu. Köse sunumunda, İslam'ın sadece inanç, hukuk ve ibadetten teşekkül eden bir din olmadığını, külli bir sistemden oluştuğunu belirtti. Devamında İslam'ın doğduğu ortamda, Kureyş'in ticaretle bilindiğini ancak putperest bir toplum olduklarından dolayı bu toplumda ahlaki bir norm geliştirilemediğine değindi. Hz. Peygamber (sav)'in karaborsacılık benzeri uygulamaları kaldırarak bir ahlaki modellik oluşturduğunu ifade etti. Bu modele göre hicri ilk asır nebevî ahlak tezahürleri, Dört Halife döneminde Allah Resulü'nün uygulamalarına bağlılık olduğu görülmüştür ve hatta dört halife Hz. Peygamber (sav)'in uygulamalarını devam ettirmiştir. Hz. Peygamber'in emri bil maruf nehyi ani'l-münker ile ilgili tavrı ihtisap müessesesi ile devam etmiştir. Köse, son olarak günümüzde yaşanan sorunların temelinde ahlakın ve ibadetin bir arada düşünülmemesi olduğunu ifade etmiştir.

Köse'nin ardından Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Ayhan *Hz. Peygamberin Ahlakının Aile Hayatına Yansıması* tebliğini sundu.

Allah Resul'ünün hayatında aile konusunda pek çok prensip olduğunu ifade eden Ayhan şefkat ve merhamet genel prensibini aile yaşantısının her safhasında uyguladığını belirtti.

Bu oturumda son tebliğ Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Dr. Öğretim Üyesi Ramazan Şahan tarafından sunuldu. Şiirlerle Hz. Peygamberimiz konulu tebliğini sunan Şahan, şairlerin Hz. Peygamber'i bir tarihçi gibi anlatamayacağını, O'na şiirinde yer veren bir şairin O'nu başka bir havaya büründürdüğünü söyledi. Bu görüşünü "Süleyman Çelebi Mevlid'inde Hz. Peygamber'i yerdeki yataklarda yatıramaz" temsiliyle örneklendirdi. Bütün şairlerin Hz. Peygamberi övdüğünü ifade eden Şahan, hiçbirisinin ise Resulullah'ı en iyi ben övdüm iddiasında olmadığına dikkatleri çekti. Hatta Resulullah (sav)'a şiirlerde yer vermenin bir onur addedildiğine Hassan b. Sabit'in "Ben O'nu överek şiirlerime renk katmaya çalıştım." sözünü örnek gösterdi. Şahan tebliğini bir şiir okuyarak kapatınca Zekeriya Güler, İbn Şihab gibi hadisçilerin hadis meclislerini şiir okuyarak bitirdikleri bilgisini paylaştı.

Altıncı Oturum: Hz. Peygamber'in Ahlakının Kurumsal Hayata Yansımalar

Hz. Peygamber'in ahlakının hayatın tüm yönlerini kapsadığını ortaya koymayı hedef edinen sempozyumun bu oturumunda kurumsal hayata yönelik uygulamalar ele alındı. Bu oturumun başkanlığını Ensar Vakfı Genel Başkanı Hüseyin Kader yaptı. Oturumun ilk konuşmacısı 29 Mayıs Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nden Prof. Dr. Zekeriya Güler *Hz. Peygamber'in Ticarî ve İktisadî Ahlakı* başlıklı tebliğini sundu. Tebliğinde Allah Resul'ünün ticari ve iktisadi konularda gözettiği ilkeleri sıralarken verdiği en dikkat çekici örneklerden biri Allah Resulü'nün sabah namazından sonra işe koyulanlar için dua etmesi idi. Hz. Peygamber (sav)'in birçok alanda olduğu gibi maişet için çok önemli olan ticaretin de dini hassasiyetlerle yapılmasını istediğini hatırlattı.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. İsmail Taşpınar İslam Öncesi Peygamberlerde Nebevi Ahlak konulu tebliğinin sunumunda peygamberlerin ahlakını Kur'an-ı Kerim'den öğrendiğimizi belirtti. Her bir peygamberin sabır, şükür, iffet ve ibadet gibi ayrı konulardan bir ahlak timsali olarak önümüze çıktığını söyleyen Taşpınar, Kur'an-ı Kerim'de yer alan kıssaların, Allah Resulü ile ümmeti arasında ortaya çıkan meselelerde örneklik içerdiğini ekledi.

Prof. Dr. Ahmet Özel *Hz. Peygamber'in Siyasî-İdarî Ahlakı* konulu tebliğinde Batı'da Hz. Peygamber'in siyasi bir figür olarak anlaşılabilmesi hususunu dile getirdi. Buna göre "Hz. Peygamber'in otoritesinin kaynağı ilahidir. Kendinden önce de kral peygamberler vardır. Hz. Peygamber getirdiği bütün ölçüleri, ilkeleri gösterme mazhariyetine sahiptir" şeklinde açıklamalarda bulunduktan sonra Kur'an-ı Kerim hep O'nun beşeri

yönüne atıfta bulunduğunu ancak O (sav)'nın, vahiylenmiş bir beşer olduğunu vurguladı. Otorite boşluğu ve dağınıklık içinde olan Medinelilerin, bu durumlarını ancak Allah Resulü ile birliktelik sağlayarak açacaklarına inanıp O'nu davet ettiklerini ekledi. Hz. Peygamber'in yönetimde uyguladığı prensiplerin başında sorumluluk ilkesi geldiğini hatırlattıktan sonra bu ilkenin Hz. Peygamber (sav) tarafından toplumun tüm kesimlerine tatbik edilen bir ilke olduğunu ifade etti. Diğer taraftan emaneti ehline vermenin, liyakat ve şura prensiplerinin de yönetim anlayışının başlıca vasıflarından olduğuna değindi.

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Saffet Köse *Hz. Peygamber'in Savaş Ahlakına Gösterdiği Özen* konulu tebliğine cahiliyenin günümüzde de yaşandığını belirterek başladı. Allah Resulü'nün savaş konusunda getirdiği ilkelere insanlığın bugün her zamankin daha çok ihtiyaç duyduğunu dile getirdi. Özellikle modern dönemin savaş tekniklerinin derin yıkımlar gerçekleştirilmesi ve savaş ahlakının gözetilmediği harplerin insanlara verdiği tahribatın onulmaz boyutlarda olduğunu beyan etti. Bu tahribatın yakın dönem örneklerinden birinin Bosna'da yaşandığını ve bu savaşın yüzbinlerce kişinin ölümüne sebep olmakla birlikte dahası bu savaşta binlerce kadının namusuna dokunulduğunu hatırlattı. Allah Resulü'nün tatbik ettiği savaşa ilişkin ilkelere uyulduğu takdirde tüm bunların yaşanmayacağını, çünkü onun savaş anlayışında savaşmayan varlıkların (sivillerin) savaş dışı tutulduğunu ifade etti.

Yedinci Oturum: Hz. Peygamber'in Ahlakının Kurumsal Hayata Yansımaları

Bu sempozyumun son oturumunun başkanlığını Prof. Dr. Saffet Köse yaptı. Bu oturumun ilk sunumunu *Nebevi Ahlakın Hukuki Yansımaları* tebliği ile Doç. Dr. Ayhan Ak gerçekleştirdi. Ak, ahlak kurallarının yaptırımla desteklendiğinde hukuka dönüştüğünü ifade etti. Allah Resul'ünün hukuki yaptırımlarda ortaya koyduğu ahlak modelliğinin ceza uygulanan kişiye hakaret edilmesini yasaklamasındaki örnekte görebileceğimizi ifade etti.

Gayr-i Müslimlerle İlişkilerde Nebevi Ahlak başlıklı tebliğinde Doç. Dr. Cahit Külekçi "İslam hoşgörü dinidir." sözüne katılmadığını belirtti. Gayrimüslimlere karşı titiz olmak yerine hoşgörülü olmak denildiğinde hata edilmiş olacağını beyan etti. Gayrimüslimlere tarihçinin ve fıkıhçının bakışının farklılık arz ettiğini söyleyen Külekçi, gayrimüslimler için farklı tanımlamaların yapıldığını ifade etti ve tebliğinde geçen gayr-i müslimlerin Arap müşrikleri de dâhil bütün İslam dışında kalan din mensuplarını kapsadığını belirtti. Ötekileştirmeme metodu takip edildiği takdirde toplumun içinde bulunduğu bölünmüşlüğü ortadan kalkmış olacağını da sözlerine ekledi.

Hz. Peygamber'in Uluslararası İlişkiler Ahlakı konulu sunumunda Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Okur'un dikkat çektiği hususlardan bir tanesi Hz. Peygamber (sav)'in İslam'a

davet mektuplarında veciz, diplomatik, ikna edici bir üslup kullanmış olmasıdır. Allah Resul'ünün uluslararası ilişkilerde ahde vefayı uyguladığını ve sıklıkla vurguladığını hatırlatan Okur, bunun en belirgin örneği ise Hudeybiye Anlaşması olduğunu belirtti.

Değerlendirme

Tüm Yönleriyle Hz. Peygamber (sav) ve Ahlakı isimli sempozyum için seçilen tarihin mevlid-i nebi etkinlikleri haftasının hemen arefesi olması “Hz. Peygamber’in sünnetinin yaşanılması gerektiğinin hatırlatılması” bakımından isabetli bir tarih oldu. Bu sayede öncelikle biz Müslümanlar ve sonra da tüm dünya için çok önemli bir yere sahip olan Resulullah (sav) anılmış ve O’nun insanları bir arada tutacak mükemmel bir ahlak örneği olduğu birçok yönüyle sunulmuş oldu.

Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin tertiplemiş olduğu ilk sempozyum özelliğini de taşıyan bu programda konunun diğer alanlara nazaran İslam tarihi ile daha yakın bir alaka içinde olması hasebiyle bu alanda ve muamelat ile diğer uygulamalarla ilgisi olması bakımından da İslam hukuku alanında çalışma yapan isimler ağırlıklı bir şekilde yer yer aldı. Bununla birlikte birçok alandan katılan hocaların değerli tebliğleri vardı. Tebliğ başlıklarına baktığımızda bazı başlıkların, kıymetli ve önemli konuları işlemekle birlikte bir sempozyum sınırlarını aşan çok genel kalan konulara işaret ettiği dikkat çekti.

Sempozyumda tebliğlerde farklı örneklerle anlatılmakla birlikte bu örneklerden ortak olarak varılan en önemli yargı “Hz. Peygamber (sav)’in ahlakının sadece övülmekten ibaret olan bir ahlak sistemi olmayıp, hayata tatbik ederek yaşanılması gereken bir sistem olduğu” noktası idi. Bu ahlakı Müslüman olarak örnek almamızın imanımızın kemalini ifade etmesi bir yana, herhangi bir insan için bile bu şekilde bir yaşamın ne denli önemli olduğu ortaya koyuldu. Bununla birlikte sempozyumda farklı şekillerde dile getirilen “ibadetlerin şekilselcilikten ibaret kalması ve bu ahlakın ibadetlere yansımaması” eleştirisi çok önemli bir nokta idi. Bu eleştirinin en vurucu ifadesi ise, imanın ibadetle birlikte ahlakı da içerdiğinde kemal bulacağını hatırlatılması idi.

“Hz. Peygamber (sav)’in ahlakının Kur’ân olduğunu” ifade eden Hz. Aişe (ra)’nın rivayeti sempozyumdaki birçok sunumda tekrar edildi. Bu durum tebliğlerdeki birkaç hususun aynı olmasına yol açsa da rivayette ifade edilen bu hususun önemine çokça işaret eden bir durumdu. Ayrıca birkaç tebliğde Hz. Peygamber (sav)’in ahlakı ile ilgili olan Kur’ân ifadelerinin zikredilmesi ve belli bir sistem içerisinde açıklanması, yine bu rivayeteki hususu teyit eden çalışmalar oldu.

Sempozyum sunumunda önem arz eden hususlardan birisi de, sempozyum konusunun Hz. Peygamber (sav)'in ahlakını kapsamına rağmen, dört halife döneminde de bu ahlakın devam ettiğine değinilmesi oldu. Bu sayede bizzat Kur'ân ahlakını yaşayan Hz. Peygamber (sav)'i takip eden hulefâ-i râşidîn'in de bu ahlakı yaşamak ve yaşatmak bakımından ne denli önemli olduğu bir kez daha gündem edildi. Bu konunun sadece ilk asır tarihinde işlenilmekle kalmayıp asr-ı saadet sonrasında neş'et eden İslam Felsefesi'nde de ele alınmış olması konunun kapsamının ne denli geniş olduğunun delili idi.

Hz. Peygamber (sav)'i anlama ve ahlakını hayatımıza tatbik etme amacı ile tertiplenen bu sempozyumun mevzubahs ettiğimiz bütün yararlarından önce Resulullah'ın ahlakını yaşatma noktasında gönüllerimize bir umut ışığı olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.